

FRANSUZ VA O‘ZBEK TILIDAGI ERTAKLARDA QO‘SHIQLARNING QO‘LLANISHI

Mamadaminova Muhayyo Komilovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o‘zbek va fransuz tillaridagi ertaklar va ularda qo‘shiqlarning qo‘llanishi haqida so‘z boradi.*

Kalit so‘zlar: *Ertak, rostgo‘ylik, tarbiya, vazifa, fransuzlar, voqea-hodisa, qo‘shiq, qahramon.*

Abstract; *This article talks about fairy tales in Uzbek and French languages and the use of songs in them.*

Key words: *A fairy tale, honesty, education, task, French, event, song, hero.*

Аннотация: *В данной статье рассказывается о сказках на узбекском и французском языках и использовании в них песен.*

Ключевые слова; *Сказка, честность, воспитание, задание, французский язык, событие, песня, герой.*

Ertaklarni o‘qish darslarida asosiy tarbiyaviy vazifa ularni barkamol inson ruhida shakllantirishga qaratiladi. Shuning uchun boshlang‘ich sinflarda ertaklarni o‘qish orqali o‘quvchilarning umumiy kamolotiga, ularda vatanparvarlik, do‘stlik, o‘rtoqlik qadriyatlarini shakllantirish, jamoa ichida o‘zini boshqarish, mehnatsevarlik, halollik, rostgo‘ylik, o‘qishga ongli munosabatda bo‘lish kabi ijobiy xususiyatlarni tarbiyalashga alohida e‘tibor berish lozim. Yurtboshimiz I.A.Karimov ta‘kidlaganidek, “Barcha ezgu intilishlarimizning markazida farzandlarimizni ham jismoniy, ham ma‘naviy jihatdan sog‘lom qilib o‘stirish, ularning baxtisaodati, farovon kelajagini ko‘rish, dunyoda hech kimdan kam bo‘lmaydigan avlodni tarbiyalash orzusi turadi”.

Ertak, xalqning madaniyatidan darak beruvchi voqea-hodisalar hamda leksik birliklarni o‘zida yashirgan pretsedent (o‘zidan keyingi sodir bo‘ladigan xuddi shu turdagi voqealarga o‘rnak, misol bo‘larli hodisa) matnning bir shakli hisobalanadi.

Ertaklarda qo‘shiq qo‘llashning ahamiyati bir necha jihatdan muhimdir:

1. Emotsional ta‘sir: Qo‘shiqlar ertaklarning dramatik va emotsional jihatlarini kuchaytiradi. Ular qahramonning his-tuyg‘ularini ifodalashga yordam beradi va auditoriyani voqealarga chuqurroq kirib borishga undaydi.

2. Yodda saqlanish: Qo‘shiqlar ertakning mazmunini yodda saqlashni osonlashtiradi. Melodiya va ritm orqali odamlar voqealarni eslab qolishlari osonlashadi.

3. Madaniyat va an‘ana: Ertaklar ko‘pincha madaniy an‘analarni, urf-odatlarini hamda tarixiy voqealarni o‘z ichiga oladi. Qo‘shiqlar esa bu unsurlarni yanada kuchaytiradi va ma‘naviy merosni avloddan avlodga o‘tkazishda muhim rol o‘ynaydi.

4. Interaktivlik: Yosh bolalar uchun qo‘shiq aytish yoki qo‘shiq kuylash jarayoni interaktiv faoliyat hisoblanadi. Bu bolalar bilan muloqotni kuchaytiradi va ularni ertak voqealariga jalb qiladi.

5. O‘qitish vositasi: Qo‘shiqlar orqali bolalarga axloqiy saboqlar berilishi mumkin. Masalan, yaxshi va yomon niyatlar, do‘stlik yoki mehr-muhabbat kabi mavzular qo‘shiqlarda ko‘proq aks

etadi.

Shu bois, ertaklarda qo'shiq qo'llash o'ziga xos va samarali usul bo'lib, ertakning umumiy mazmunini boyitadi va auditoriya bilan bog'lanishni osonlashtiradi.

Fransuz va o'zbek tilidagi ertaklarda qo'shiqlar ko'plab muhim rollarni bajaradi va ularning qo'llanishi, asosan, quyidagi jihatlarda namoyon bo'ladi:

1. Maqsad va ma'nolarni ifodalash: Qo'shiqlar ertaklardagi asosiy g'oyalar va mantiqiy fikrlarni ta'kidlaydi. Ular syujetning muhim voqealarini ifodalashda yordam beradi.

2. Emotsional ta'sir: Qo'shiqlar sifatida qo'shilishi orqali hikoyalarda emotsional yukni oshirishga yordam beradi. Ular tinglovchining hissiyotlarini kuchaytiradi va xarakterlarning his-tuyg'ularini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi.

3. An'anaviy elementlar: Har ikki madaniyatda ham qo'shiqlar ko'pincha an'anaviy va folklor unsurlarini o'z ichiga oladi. Bu esa o'zbek va fransuz madaniyatlariga xos bo'lgan milliy uslubni aks ettiradi.

4. Yodlash osonligi: Qo'shiqlar ertaklarni yodlashni va ulardan foydalanishni osonlashtiradi. Ushbu musiqali elementlar hikoya mazmunini kuchaytiradi va eslab qolishni osonlashtiradi.

5. Kompozitsiya: Qo'shiqlar ertaklarning kompozitsiyasida ahamiyatli rol o'ynaydi. Ular voqealarni bog'laydigan yoki xarakterlar o'rtasidagi munosabatlarni ko'rsatadigan vosita sifatida ishlatilishi mumkin.

Fransuz va o'zbek ertaklaridagi qo'shiqlar o'z madaniyati va tarixiy kontekstidan kelib chiqib, o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ertaklarni o'qish yoki tinglash jarayonida qo'shiqlar ushbu asarlarning go'zalligini va chuqurligini yanada oshirishga yordam beradi.

Fransuz ertaklari matnida tilning paremiologik fondi kam namoyish etiladi (2%). Tahlil qilingan maqol va matallar fransuz xarakteri qarama-qarshiliklarga xos ekanligini ko'rsatadi: ular doimiy bir xillikka ega bo'lish bilan birga, avanturizmga xos xususiyat bo'lgan turli almashinish va o'zgarishlarga ishtiyoqi baland ekanligi ham ko'rsatib o'tiladi. Ertak matnida madaniyat belgilariga kelsak, fransuz ertaklarida (30%) haqiqiy hayotni histuyg'ular bilan qabul qilinadigan etnos orqali hayvonot va nabotot dunyosi hamda o'rab turgan olam rangdor chizgilarda ifodalangan. Masalan, ertakda biror-bir aniq hayvonning fe'l-atvori, uning xususiyatlari orqali ma'lum axloqiy fazilatlar va xususiyatlar ifodalanadi. Aytaylik, yolg'on, ayyorlik va makr-hiyla tulki obrazida mujassamlangan. Fransuzlar, mamlakatning eng ayyor odamlari deb gaskonliklar hisoblanadi, shuning uchun «un renard gasçon» so'z birikmasi eng yuqori darajadagi ayyorlikni anglatadi.

Xalqning xarakteri va uni tashkil etuvchi o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash juda mushkul vazifa bo'lib, fransuz millati shaxsiga xos xususiyatlar boshqa ko'p millatlarga ham xosdir. Shunga qaramay, ajratilgan madaniy dominantlar fransuz ertaklarida «fransuz milliy xarakteri»ni eng yuqori darajada ifodalovchi hamda aynan fransuz kishisining milliy o'ziga xosliklarini farqlovchi lisoniy vositalardir. Mazkur lisoniy vositalar fransuz tili turli nutqiy diskurslarida yoshga doir representlarning leksiksemantik sistemasining umumiy, qiyosiy-tipologik jihatlarini ochib berish, ularni yorqin ifodalash va ichki lisoniy dunyo manzarasining milliy-madaniy xususiyatlarini aniq aks ettirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Akhrorova R.U. Lexical-semantic expression of early youth/jeunesse in french. International scientific and practical in "Modern philological paradigms: interaction of traditions and innovations II". №41. 2022.04.05. –В.166-168.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 416 с.
3. Jumaboyev M. Bolalar adabiyoti va folklor.- Toshkent: O`zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg`armasi nashriyoti, 2006.
4. Назарян А.Г. Фразеология современного французского языка. – М.: Высшая школа, 1987. – 288 с.
5. Олшанский Е.О. Лингвокультурология конце XX века: итоги, тенденции, перспективы// Лингвистические исследования в в конце XX века. –М.:ИНИОН, 2000. – С.34. (Olshansky E.O. Linguoculturology at the end of the twentieth century: results, trends, prospects // Linguistic research in the late twentieth century. –М.:INION, 2000. – P.34.)